

קורס בדיני חוזים תשע"ו - עבודה מספר 2

הנחיות

1. **העבודה מבוססת על הפרקים הבאים בסילבוס:**
  - א. תת הפרק בנושא מבוא לתרופות – פריט מס' 2.
  - ב. תת הפרק בנושא פיצויים + פרק הפיצויים בחוק התרופות.
  - ג. תת הפרק בנושא הפרה צפויה – פריטים 1, 4, 5.
2. **אין צורך לדון בסוגיות נוספות כלשהן, גם אם אלה עשויות להיות רלבנטיות לדעתכם.**
3. ניתן להיעזר בפרקים הרלבנטיים בספר: **ג' שלו וי' אדר**, דיני חוזים - התרופות: לקראת קודיפיקציה של המשפט האזרחי (הספר מצוי בטקסט מלא באתר נבו).
4. חובה לבסס את העבודה על אסמכתאות משפטיות רלבנטיות (חקיקה, פסיקה, ספרות). האסמכתאות יובאו בהערות שוליים בתחתית העמוד. האזכור יהיה בהתאם לכללי הציטוט האחד.
5. דרישות טכניות: העבודה תוגש כשהיא מודפסת, אורך התשובה לא יעלה על 3 עמודים, גודל אותיות מינימאלי בגוף הטקסט 12, פונט David, רווח שוליים 2.5 ס"מ לכל כיוון, רווח שורה וחצי בין השורות, גודל אותיות מינימאלי בהערות השוליים 10. עמוד השער יכלול את פרטי המגיש (שם, ת.ז.).
6. את העבודה יש לכתוב באופן עצמאי. העתקה/עבודות זהות יגררו פסילת העבודה והדבר אף עלול להיחשב כעבירת משמעת.
7. העבודה תוגש ביום 12/01/2015 לתא הקורס.

שאלה

בתאריך 1/1/15 נכרת חוזה לפיו התחייבה חברה א בע"מ (להלן: "א") למכור לחברה ב בע"מ (להלן: "ב") ציוד תעשייתי תמורת 1,000,000 ₪. מועד מסירת הציוד נקבע לתאריך 1/10/15. במועד כריתת החוזה שילמה ב' מקדמה בסך 10,000 ₪ ואת היתרה התחייבה לשלם במועד מסירת הציוד.

בתאריך 1/5/15 התברר ל- א' כי חברה ג בע"מ (להלן: "ג") זקוקה בדחיפות לאותו ציוד בדיוק וכי היא מוכנה לפיכך לשלם עליו מחיר הגבוה יותר ממחיר השוק. א' לא היססה, ניצלה את ההזדמנות העסקית המוצלחת שנקרתה בדרכה, מכרה את הציוד ל-ג' תמורת 1,200,000 ₪, ואף מסרה ל-ג' את הציוד באותו המועד. במקביל, א' הודיעה ל-ב' כי לא תוכל לספק לה את הציוד בחודש אוקטובר וכי היא מוכנה להשיב לה מיד את המקדמה שקיבלה. ב' התעלמה מהודעתה של א'.

לאחר שחברה א' לא סיפקה את הציוד בתאריך 1/10/15, החליטה ב' להגיש תביעה כנגד א'. להלן נתונים נוספים העשויים להיות רלבנטיים:

א. בתאריך 1/5/15 שווי השוק של הציוד היה עדיין דומה לזה שהיה בעת כריתת החוזה (1,000,000 ₪). באותו מועד יכולה הייתה ב' – אילו חפצה בכך - לרכוש ציוד דומה במחיר זהה מחברה אחרת.

ב. בתאריך 1/10/15 שווי השוק של הציוד עלה ועמד על 1,150,000 ₪.

ג. בחוזה נקבע סעיף של פיצויים מוסכמים בסך 100,000 ₪.

מהו לדעתכם סכום הפיצויים שיכולה ב' לתבוע ומהן הטענות השונות אשר יכולים הצדדים להעלות. הסבירו ונמקו את תשובתכם.

ב ה צ ל ה !!

א. **הפרה הצפויה**: ב- 1/5 התרחשה הפרה צפויה כמשמעותה בסעיף 17 לחוק התרופות: הן בשל גילוי דעתה של א' כי לא תספק את הציוד והן הפרה צפויה המסתברת מתוך הנסיבות (עסקה נוגדת עם ג).

ב. **הבחירה להמתין עד למועד קיום החיוב**: החלטת ב' לא לתבוע מיד אלא להמתין למועד קיום החיוב מעלה את השאלה האם חל נטל הקטנת הנזק במקרה של הפרה צפויה. אם הנטל חל, אזי לכאורה היה על ב' לרכוש ציוד חלופי תוך זמן סביר לאחר ההפרה הצפויה ולא להמתין בחוסר מעש עד ל- 1/5. אילו פעלה כך ייתכן שהייתה יכולה לרכוש את הציוד החלופי באותו מחיר (1,000,000) בעוד שלאור העובדה שחילתה עד חודש מאי, מחיר הציוד התייקר (1,150,000). בפ"ד בנק איגוד וגם בספרות המשפטית מוצגות הגישות השונות בסוגיית הקטנת הנזק בהפרה צפויה, אך למעשה אין הכרעה ברורה ביניהן. במידה ונטל הקטנת הנזק חל, הדבר עשוי להשפיע על הזכאות לפיצויים, כפי שיובהר בהמשך.

ג. **ההפרה בתאריך 1/5**: כאשר א' לא סיפקה את הציוד ב- 1/5 (המועד המוסכם) התרחשה הפרה ממשית של החיוב. הנזק שנגרם בשל ההפרה נובע הן מהשינוי שחל בשווי השוק (ערך) של הציוד וכנראה גם בשל העובדה ש-ב' אינה יכולה לעשות בו שימוש. להלן נבחן את החלופות השונות לגבי תביעת פיצויים אפשרית. הערה כללית: ניתן להניח שחברה ב' אינה מתכוונת לאכוף על א' את מסירת הציוד (סביר להניח שתביעה כזו גם אינה אפשרית בשל מכירת הציוד ל- ג) והיא מסתפקת בתביעת פיצויים (כך למעשה נובע מעובדות השאלה). בנסיבות אלה תביעת הפיצויים אמורה לשקף את הנזקים/אבדן רווח שנגרמו לב' בהנחה שהחוזה אינו מקיים. דהיינו, יש לראות את החוזה לצורך העניין כאילו בוטל בידי חברה ב (תביעת הפיצויים כשלעצמה, המשקפת גם את ערך הקיום של החוזה ומהווה לפיכך תחליף לאכיפתו, מעידה על רצונה של ב' לבטל את החוזה).

ד. **פיצויים מוסכמים**: ב' יכולה לתבוע את הפיצויים המוסכמים (100,000). תחילה יש לברר לגבי אילו הפרות/נזקים נקבעו הפיצויים המוסכמים: האם לגבי נזק אפשרי הנובע משינויים בערך הציוד? האם לגבי נזק הנובע מכך שבשל אי מסירת הציוד (או איחור במסירתו) נמנע השימוש בו? האם הפיצויים המוסכמים נקבעו לגבי שני סוגי הנזקים גם יחד? אין נתונים מספיקים בעניין זה בשאלה ולכן יש צורך להניח הנחות חלופיות. הדבר עשוי להשפיע הן על שאלת הפחתת הפיצויים המוסכמים והן על שאלת צירופם לפיצויים מכוח החוק. היתרונות העיקריים בתביעה המבוססת על הפיצויים המוסכמים: ראשית, אין צורך להוכיח את שיעור הנזק, שנית, גם בהנחה שנטל הקטנת הנזק חל בהפרה צפויה ("הגישה האמריקאית"), הוא אינו חל ביחס לפיצויים מוסכמים (ס' 14 לחוק). החסרונות בתביעת פיצויים מוסכמים: ראשית, במקרה דנן סכום הפיצויים המוסכמים נמוך מהנזק שנגרם בפועל. שנית, פיצויים מוסכמים חשופים לאפשרות של הפחתה בידי ביהמ"ש לפי ס' 15(א). בהקשר זה צריך להבין (או להניח – ראו לעיל) בגין אילו נזקים נקבעו הפיצויים המוסכמים. סביר להניח שאם הם נקבעו ביחס למכלול הנזקים הצפויים (הן נזק הנובע משינויי ערך והן זה הנובע מאי-שימוש) אזי אין מקום להפחתתם (שינוי ערך בשיעור של 10% הוא נזק-ישיר שבד"כ ניתן לראותו מראש כתוצאה מסתברת של ההפרה).

לעניין צירוף של פיצויים מוסכמים לפיצויים אחרים מכוח החוק (ראו הדיון להלן בפסקאות ה, ו, ז ח): כאמור, השאלה המכרעת היא בגין אילו "ראשי נזק" נקבעו הפיצויים המוסכמים שבחזרה (סוגיה פרשנית, שאין נתונים לגביה בשאלה). ייתכן שהם נקבעו בגין סוג נזק מסוים או בגין כלל סוגי הנזקים. העיקרון הוא שלא ניתן לתבוע כפל-תרופה בגין אותו רכיב נזק. לפיכך לגבי כל רכיב נזק שהפיצויים המוסכמים אינם מיועדים לכסות, ניתן יהיה לתבוע פיצויים מכוח החוק בנוסף לפיצויים המוסכמים. לעומת זאת, לגבי כל רכיב נזק שהפיצויים המוסכמים מיועדים לכסות, לא ניתן יהיה לתבוע כפל (דהיינו הן פיצויים מוסכמים והן פיצויים מכוח החוק). יחד עם זאת, יודגש כי במקרה כזה הבחירה היא בידי הנפגע, האם לתבוע את הפיצויים המוסכמים או לתבוע במקומם פיצויים מכוח הדין. עצם קביעתם של פיצויים מוסכמים בחזרה אינה שוללת מהנפגע את הזכות לתבוע במקומם פיצויים על פי דין (ס' 15(ב) לחוק).

ה. **פיצויים על הנזק שנגרם בשל שינויים בערך הציוד**: ב' יכולה לתבוע פיצויים מכוח ס' 11(א) או 10 לחוק התרופות על הנזק הממשי שנגרם לה בשל השינוי בשווי השוק של הציוד (150,000). היתרון העיקרי של תביעה לפי ס' 10 על פני תביעה לפי ס' 11(א) הוא בכך שבס' 10 אין מועד "מוכתב" שלפיו יש לבחון את ההפרש בין המחיר החוזי לשווי השוק, בעוד שבס' 11 המועד קבוע: מועד הביטול. אלא שבענייננו אין כנראה חשיבות ליתרון זה מפני שאין לנו נתונים על עלייה נוספת בשווי השוק של הציוד לאחר מועד ההפרה הממשית. מנגד, היתרון של תביעה לפי ס' 11(א) הוא כפול: ראשית, נטל ההוכחה קל יותר (אין צורך להוכיח קשר סיבתי ואת צפיות הנזק). שנית, הפיצויים לפי ס' 11(א) אינם כפופים לנטל הקטנת הנזק (ס' 14 לחוק). יתרון אחרון זה חשוב במיוחד בענייננו לאור העובדה שלא הכרענו בשאלה האם נטל הקטנת הנזק חל במצב של הפרה צפויה. יחד עם זאת, כדאי לשים לב לעמדתו של השופט ריבלין בפ"ד אינשטיין נ' אוסי, לפיה ייתכן שנטל הקטנת הנזק יחול – אמנם בעקיפין – גם לגבי תביעה מכוח ס' 11(א) וזאת על ידי כך שבית המשפט יחשב את הנזק לפי שווי השוק במועד שבו ראוי היה לבטל את החזרה אילו הנפגע נהג בהוגנות ולא לפי מועד הביטול בפועל (בענייננו – לפי שווי השוק במועד ההפרה הצפויה, או זמן סביר לאחריה, ולא ב- 1/5).

ו. **פיצויים על אבדן רווח בשל מניעת שימוש בציוד**: אין בשאלה נתונים על נזק זה או היקפו. בהנחה שהוא קיים, ניתן לתבוע מכוח ס' 10. אף כאן תתעורר כמובן השאלה של נטל הקטנת הנזק (אילו רכשו ציוד חלופי מיד לאחר ההפרה הצפויה, לא היה נגרם כלל נזק של מניעת שימוש, מפני שיכולים היו לקבל את הציוד החלופי במועד המוסכם – 1/5). מכל מקום, אם ב' זכאית לפיצויים בגין נזק זה הם יהיו בנוסף לפיצויים הנזכרים בפסקה ה לעיל, שהרי מדובר בראש נזק שונה.

ז. **פיצויים על נזקים נוספים (כגון עלויות עסקה נוספות)**: אין בשאלה נתונים על נזקים כאלה או היקפם. בהנחה שקיימים, ניתן לתבוע מכוח ס' 10. אם ב' זכאית לפיצויים בגין נזקים נוספים הם יהיו בנוסף לפיצויים הנזכרים בפסקאות ה, ו' לעיל, שהרי מדובר בראש נזק שונה.

ח. **שליטת רווחי המפר**: האם חברה ב' יכולה לתבוע את הרווח העודף (מעבר לשווי השוק) שהפיקה חברה א' במכירה ל- ג'? שאלה זו מבוססת כמובן על הלכת אדרס. אילו התביעה

הייתה מוגשת כבר בסמוך למועד ההפרה הצפויה (בעת ששווי השוק של הציוד היה זהה למחיר שנקבע בחוזה), אזי המקרה היה דומה מאד לאדרס וייתכן שהתשובה לכך הייתה חיובית (אך מתעוררות השאלות הבאות, שהתשובה לגביהן אינה ברורה: האם העובדה שהיה מסלול לפיצויים "חוזיים" בשל סעיף הפיצויים המוסכמים שבחוזה אמורה למנוע את התביעה לשלילת רווחי המפר? בהנחה שלא, האם ניתן לצרף את סכום הפיצויים המוסכמים לסכום של שלילת הרווח? אין בפסיקה תשובות ברורות לשאלות הללו). לאור העובדה שהתביעה מוגשת ב-1/5, כאשר ניתן להוכיח נזק על פי הכללים הרגילים של דיני החוזים, האם עדיין פתוחה החלופה לתבוע את שלילת רווחי המפר? או שמא על הנפגע להסתפק בפיצויי ה"רגיל" על פי הכללים של חוק התרופות?

ט. אין צורך לדון על פיצויים בגין נזק לא ממוני (לפי ס' 13). מדובר בחוזה מסחרי מובהק, מדובר בהתקשרות בין תאגידיים ולפיכך נזק שאינו ממוני לא רלבנטי לשאלה (הערה: פגיעה במוניטין היא נזק ממוני רגיל שיש צורך להוכיחו לפי ס' 10. לפיכך אם קיים נזק כזה הוא נכלל בפסקה ז' לעיל).

ניקוד	רכיב	
2	1	קיומו של חוזה
7	2.1	קיומה של הפרה צפויה
7	2.2	הבחירה להמתין להפרה
4	2.3	חלופות נוספות בהפרה צפויה
2	בנוס	
2+20		
2	3.1	הפרת קיומו של חיוב- ההפרה הממשית
6	3.2	דיון בנזק באופן כללי ביחס לפיתרון
6	3.3	מהות תביעת הפיצויים
3	3.4	כפל פיצויים
17		
4	4.1	קיומם של פיצויים מוסכמים בחוזה
5	4.2	הפחתת הפיצויים המוסכמים
6	4.3	צירופם לתרופות אחרות
5	4.4	מהם ראשי הנזק/ נטל הקטנת הנזק/בחירת הנפגע
20		
3	5.1	שינויים בערך הציוד
6	5.2	סעיף 10
6	5.3	סעיף 11
2	5.4	דיון באינשטיין נ' אוסי ביחס להקטנת נזק
17		
3	6	אובדן רווח בשל אי שימוש
3	7	נזקים נוספים
8	8	דיון בנטל הקטנת הנזק - דגש על יישום
5	9	שלילת רווח המפר
7	10	הערכת בודק
102	סה"כ	